

Szenes Zoltán

Alaptörvény

A 2011. április 18-án elfogadott új alkotmány készítése során heves vita folyt megalkotásának szükségességéről, a törvényt bevezető nemzeti hitvallásról, a szabadság és felelősség egyes előírásairól, az állam erős hatalmi jogosítványairól. Nem volt vita ugyanakkor a biztonság és honvédelem kérdéseiről. Az egyetlen kivételt talán a „személyi biztonság” jogával összefüggő elméleti problémák képezték. Ez akár jót is jelenthetne, hiszen kifejezhetné azt a konszenzust, amire az államnak és polgárainak e fontos értékek megőrzése és erősítése területén szüksége van. A régi és új alkotmány összehasonlító elemzése azonban azt mutatja, hogy az új alaptörvény koncepciójának és szövegének készítői nem tudták meghaladni a jelenlegi jogszabály elméleti alapvetéseit, ami különösen biztonságfelfogásának inkoherens jellegében, illetve az ország katonai védelmének tradicionális felfogásában mutatkozik meg. Bár az új alaptörvény széles biztonságfelfogást tükröz, az egyes biztonsági területek nem rajzolódnak ki olyan erőteljesen, mint a külső és belső biztonságot leíró „különleges jogrend” előírásai. Változatlanul meghagyja a katonai veszélyeztetettség dichotomikus jellegét, amennyiben egyrészt az ország elleni „idegen hatalom fegyveres támadásának közvetlen veszélyéről (háborús veszélyről)” értekezik (48. cikk (1) a), másrészt az országot esetleg érő váratlan támadást „külső fegyveres csoportok” váratlan betöréseként (52. cikk (1)) jellemzi. Nem nehéz az ország katonai fenyegetettségének megítélésében az elmúlt évtizedek változó (NATO-tagság előtti, illetve NATO- és EU-tagság utáni) felfogásának nyomait felfedezni.

Új és pozitív ugyanakkor, hogy tisztán szétválasztja például a Magyar Honvédség (45. cikk), illetve a rendőrség és nemzetbiztonsági szolgálatok (46. cikk) feladatait. Mindkét esetben pontosabb a jelenleginél a feladat-meghatározás, a szervezeti hovatartozás, a vezetés-irányítás rendje, korszerűbb a szakfeladatokat és szervezeteket leíró terminológia. A haza védelmének kötelezettsége mindjárt az alaptörvény elején, a Szabadság és felelősség című részben jelenik meg. Új elem az önkéntes tartalékos rendszer fenntartásának kötelezettsége (31. cikk (2)).

Nem változott az úgynevezett minősített időszak alatti feladatok szabályozása sem, de a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a váratlan támadás, a veszélyhelyzet feladatait a végén, együttesen tárgyalja (48–52. cikk).

Az új alaptörvény nem hozott újdonságot a tekintetben sem, hogy szinte minden fontos feladatcsoportot sarkalatos (kétharmados) törvényben kíván megfogalmazni. A régen külön törvényként definiált előírások közül az elmúlt húsz évben nem készültek el a minősített időszaki jogszabályok. A kormány most – úgy tűnik – nemcsak a meglévő törvényeket (honvédségi, rendőrségi, katasztrófavédelmi, nemzetbiztonsági stb.) kívánja ebben az évben átdolgozni, hanem az évtizedes jogalkotási hiányokat is pótolni szeretné. E hatalmas vállalkozás azonban csak akkor lehet sikeres, ha főleg a különleges jogrendre vonatkozó szabályozás szakmailag megalapozott, hazai és nemzetközi tapasztalatokra épülő működési modellekre fog épülni. ■